

WADDENEXCURSIE 2003

Zoals in een vorige Strandloper al aangekondigd, gaat de Waddenexcursie dit jaar naar Schiermonnikoog. In het weekend van 19 t/m 21 september logeren we op het vertrouwde adres: de Kooiplaats, bij de familie Talsma.

We vertrekken vrijdagmiddag richting Lauwersoog, voor de overtocht naar Schiermonnikoog. Zondagavond zijn we weer in Noordwijk. Voor de zaterdag en de zondag worden fietsen gehuurd.

Noteer het weekend in je agenda en geef je tijdig (liefst voor half juli) op via overmaking van € 63,- op het gironummer 25.73.795 ten name van de penningmeester Vogelbescherming Noordwijk, onder vermelding van "Waddenexcursie 2003".

Verdere informatie is te verkrijgen bij George Hageman (tel. 3617510; e-mail g.hageman@knmg.nl) of Pieter de Jong (tel. 3613532).

Nationale Gruttodag

Jelle van Dijk

Vogelbescherming Nederland heeft 10 mei 2003 uitgeroepen tot de Nationale Gruttodag.

Deze landelijke organisatie wil op deze manier de aandacht van het grote publiek vestigen op de teloorgang van de weidevogelstand.

Met radiospotjes waarin de bekende zanger Syb van der Ploeg een lans breekt voor de Grutto, worden de luisteraars geconfronteerd met het feit dat de weilanden steeds leger en stiller worden. In nauwe samenwerking met de Nationale Fietsdag werd op veel punten in Nederland de aandacht gevestigd op de weidevogelstand.

Onze vereniging heeft hieraan ook een steentje bijgedragen door langs de streekroute een standje in te richten met informatie over Grutto's. Langs deze route was slechts één punt te vinden waar men ook werkelijk Grutto's kon waarnemen. Zo kwamen wij uit op het erf van de fam. Van der Zon aan de 3e Poellaan in Lisse. De fietsers die de moeite namen even bij onze stand te stoppen konden door de telescoop de Grutto's heel goed observeren.

Bovendien werden informatieve folders van Vogelbescherming Nederland uitgedeeld.

Aanvankelijk kwam er nauwelijks iemand langs. Wat bleek? In de routebeschrijving was een foutje geslopen. In plaats van rechtsaf bij de jachthaven aan de ringvaart stond er linksaf.

Nadat Jan Jacobs een bordje met daarop de goede richting op het bewuste punt had aangebracht, kwamen de fietsers allemaal langs onze post. Naar schatting werd onze stand op deze zaterdag door ruim 300 personen bezocht.

Vogelbescherming Nederland trekt aan de bel omdat de stand van de Grutto in zo'n 30 jaar meer dan gehalveerd is. Telde ons land aan het eind van de jaren zestig nog ruim 120.000 broedparen, nu wordt het aantal op minder dan 50.000 geschat.

Als oorzaken van deze desastreuze ontwikkeling worden genoemd: verlaging van de grondwaterstand, vroeger maaien, hogere veebezetting. Kortom: de intensivering van het boerenbedrijf. Daarnaast is de oppervlakte geschikt broedbiotoop afgenomen door woningbouw, bedrijventerreinen of door omspuitingen ten behoeve van bollenteelt. De Duin- en Bollenstreek is niet ontkomen aan deze ontwikkelingen.

Voor ons boek *Vogels van Noordwijk en omstreken*, uitgekomen in 1989, werden alle graslanden ten westen van de Haarlemmertrekvaart geïnventariseerd. De aantallen uit de jaren tachtig staan in de tabel vermeld onder 1986-1988. Daarnaast staan de (geschatte) getallen van dit jaar. Deze aantallen zijn gebaseerd op een ronde op 8 en 9 mei 2003.

Omdat het hier een eenmalige telling betreft, moet deze schatting niet al te absoluut worden genomen. De trend komt evenwel duidelijk genoeg naar voren!

Achteruitgang van de Grutto

	1986-1988	2003
Zilker Polder	1	-
Hoogeveense Polder	13	1
Noordzijderpolder	1	-
Zwetterpolder	8	1
De Klei	2	-
Polder Elsgeest	35	10
Polder Hoogeweg	47	12

Het verdwijnen van de Grutto uit de Hoogeveense Polder heeft alles te maken met het verdwijnen van het graslandgebied achter boerderij Sixenburg aan de Leidsche Vaart, dichtbij station Lisse.

Ook het verdwijnen van vrijwel al het grasland uit de Noordzijderpolder en de Zwetterpolder heeft tot het verdwijnen uit deze polders geleid.

Het meest in het oog springend is evenwel de teloorgang van de populatie in de twee belangrijkste graslandpolders van de regio: Polder Hoogeweg en Polder Elsgeest.

Voor een deel kan deze achteruitgang worden toegeschreven aan de verkleining van de oppervlakte geschikt broedgebied. In Polder Elsgeest werd een strook grasland langs het Elsgeesterlaantje omgespoten tot bollenland, nog net voordat de provinciale omspuitverordening van kracht werd. In Polder Hoogeweg verdween een aanzienlijke oppervlakte grasland door de omspuiting tussen de KTS en de molen van de Noordwijkerhoek. Ook werd een stuk grasland in het oostelijke deel bestemd voor de bloementeel, waardoor een stuk grasland geïsoleerd raakte tussen dit teelland en de Rijnsburgerweg. Het is momenteel juist dit stuk grasland dat een goede gruttostand kent.

Daarmee komen we op het tweede aspect van de grutto-ellende: de intensivering van het boerenbedrijf.

Bij het moderne veebedrijf is een hoge grasproductie het belangrijkste. Wat de toekomst ons wat dit betreft kan brengen, is heel goed te zien

bij veebedrijven in Flevoland. Rijdt men vanaf Harderwijk in de richting van Lelystad dan ziet men grote ligstallen waarin de koeien het gehele jaar verblijven.

Rond de bedrijfsgebouwen strekken zich strakke 'grasakkers' uit waar zelfs een paardenbloem een zeldzame verschijning is. Deze percelen worden drie tot viermaal per jaar gemaaid. Alleen een enkele Kievit redt het soms om tussen twee maaibeurten een nest groot te krijgen.

Een ontwikkeling in deze richting is op veel plaatsen ook in de Duin- en Bollenstreek te zien. In de afgelopen tien jaar zijn nogal wat percelen omgeploegd, geëgaliseerd en met een snelgroeiend gras ingezaaid (raagrassen, vossestaart). Deze percelen staan borg voor een goede grasproductie. Wordt er vee geweid, dan is de bezetting zo hoog dat vrijwel alle nesten worden vertrapt. Wordt het perceel als hooiland gebruikt, dan vindt de eerste snee soms al eind april plaats. Tijd om een legsel ongestoord uit te broeden is er dan niet. En mocht dit al gelukt zijn, dan maakt de maaimachine meestal een einde aan het prille gruttoleven.

Om reeds vroeg in het voorjaar met zware machines (mestinjector!) op het land te kunnen en om een hogere bodemtemperatuur te krijgen in verband met snellere grasgroei, wordt in het vroege voorjaar zoveel mogelijk de waterstand verlaagd. Dit heeft in veel gevallen tot gevolg dat de bodemdieren dieper wegkruipen en onbereikbaar worden voor de lange gruttosnavel. Lukt het desalniettemin om toch een legsel uit te broeden en zijn de jongen op miraculeuze wijze aan de maaimachine ontsnapt, dan staan de jongen op een kale vlakte waar zij geen dekking kunnen vinden en waar zij geen voedsel kunnen zoeken. Dat laatste doen de jonge Grutto's direct zelf. Ze leven van allerlei insecten die ze zoeken in het hogere gras, waar ze ook dekking kunnen zoeken tegen predatoren als kraaien en reigers.

Al vele jaren zetten vrijwilligers en boeren zich in voor de bescherming van weidevogels. In Friesland is die bescherming nauw verweven met het zoeken van kievitseieren. In Noord- en Zuid-Holland is de weidevogelbescherming in het begin van de jaren negentig op gang gekomen. In het broedseizoen worden de nesten opgezocht en gemarkeerd met een paaltje in hooiland of met een zogenaamde nestbeschermer (een staketsel van betonijzer) in weiland. Ook binnen onze vereniging is een werkgroep op dit terrein actief (zie verslag van Dick Pekelharing in de Strandloper van december 2002). Ondanks deze activiteiten bleef de stand van de Grutto achteruit gaan. Dit kan komen doordat slechts 20% van de gruttonesten enige vorm van bescherming

ondervindt (gegevens uit het provinciale verslag over 2002), maar waarschijnlijker is dat ook in onze regio bijzonder weinig jongen groot worden. Intensief onderzoek door biologen van Alterra heeft aangetoond dat we er met het beschermen van de nesten nog lang niet zijn. Er gaan schrikbarend veel jongen dood door landbouwactiviteiten (vooral maaien), predatie en voedselgebrek. Wil de Grutto in flinke aantallen voor ons land behouden blijven, dan moet de overlevingskans van jonge Grutto's drastisch omhoog. Om dit te bereiken hebben *Vogelbescherming Nederland* en *Landschapsbeheer Nederland* de handen in elkaar geslagen en het *Reddingsplan Grutto* gelanceerd.

Broedgebieden van grutto's en andere weidevogels

Er zal geprobeerd worden om in gebieden waar nu nog flink wat Grutto's broeden 'gruttogebieden' te creëren. In deze gebieden zal het beheer op het welzijn van de Grutto's moeten worden afgestemd om zo een hoge productie van jongen te bereiken. Dit leidt ongetwijfeld tot inkomstenderving voor de deelnemende veeboeren.

De Nationale Postcodeloterij heeft 2,3 miljoen euro beschikbaar gesteld om dit project van de grond te tillen.

In onze omgeving zijn nog enkele plekken waar iets te zien is van de dichtheden die vroeger zo gewoon waren. De bekendste plek is het stuk grasland in de bocht van de Leidsche Vaart bij de Noordwijkerhoek. Als hier gemaaid wordt, blijft er altijd een perceel met hoog gras staan.

Bovendien wordt hier nooit zeer vroeg gemaaid. De grasmat is vrij hobbelig en wordt nog gekleurd door kruiden. Een andere goede plek is het bultige stuk grasland aan de westzijde van de Rijnsburgerweg in Voorhout.

Hoewel de kassen van Rijnsburg dichtbij zijn gekomen, is dit nog steeds een prima gruttogebied. Op 8 mei werd hier al een paar met 3 één-week-oude jongen gezien! Het beste gruttogebied van de regio is evenwel de Elsbroekerpolder ten zuiden van Hillegom.

In deze polder broedden in 1998 24 paren! Deze goede stand is geheel te danken aan de bedrijfsvoering die terdege rekening houdt met weidevogels.

Wellicht zullen velen zich afvragen waarom speciaal voor de Grutto zoveel aandacht wordt gevraagd.

Er zijn immers veel meer vogelsoorten waarmee het niet zo best gaat, denk bijvoorbeeld aan de Kuifleeuwerik en de Grauwe Vliegenvanger.

Er zijn in dit verband twee redenen te noemen. In de eerste plaats draagt Nederland een internationale verantwoordelijkheid als het gaat om het voortbestaan van de Grutto. In ons land broedt namelijk zo'n 80% van de Europese populatie.

In de tweede plaats, en dat is het verschil met de twee soorten die zoëven werden genoemd, weten we bij de Grutto heel nauwkeurig waardoor de achteruitgang wordt veroorzaakt. Daarom is het zeer terecht dat er nu actie ondernomen wordt om het voortbestaan van de 'koning der weidevogels' (Jac. P. Thijsse) te garanderen.

Geraadpleegde literatuur:

Landschapsbeheer Zuid-Holland 2002,

Weidevogelbescherming in Zuid-Holland, jaarverslag 2002.

Vogelbescherming Nederland 2003, *Nederland – Gruttoland* (folder)

Eddy Wymenga, 2002. *Grutto Limosa limosa*. p. 220-221. In SOVON Vogelonderzoek Nederland 2002: *Atlas van de Nederlandse Broedvogels 1998-2000*. Uitg. Naturalis / KNNV.